

## NIEZNAJOMY (170) ai

W pisowni łącznej (147), w rozłącznej (23).

e oraz a jasne; -o- (14) *OrzQuin* (3), *BiałKat*, *Oczko*, *KochTr*, *KochFr* (2), *KochMarsz*, *KochPam*, *GórnTroas*, *KochCn*, *SarnStat* (2), -ó- (7) *OpecŻyw*, *MurzOrt*, *KochPs* (4), *KochMRot*.

sg m N nieznajomy (32). ◇ G nieznajomego (15); -ého (1) *KochFr*, -ego *KochPs* (2), -(e)go (12). ◇ D nieznajom(e)mu (10). ◇ A nieznajomy (5), nieznajom(e)go (5). ◇ I nieznajomym (8), nieznajom(e)m (2) *GrzegRóżn*, *SkarŻyw*. ◇ L nieznajomym (3). ◇ f N nieznajomą (7). ◇ G nieznajoméj (8); -éj (2), -(e)j (6). ◇ D nieznajom(e)j (2). ◇ A nieznajomą (5). ◇ I nieznajomą (1). ◇ L nieznajom(e)j (1). ◇ V nieznajomą (1). ◇ n N nieznajom(e) (8). ◇ G nieznajom(e)go (2). ◇ A nieznajom(e) (1). ◇ pl N m pers nieznajomi (11). subst nieznajomé (4); -é (1), -(e) (3). ◇ G nieznajomych (14). ◇ D nieznajomym (3). ◇ A m pers nieznajome (6), nieznajomych (1); -e *OpecŻyw*, *GrzegRóżn* (2), *SkarŻyw*, *SzarzRyt*; -e : -ych *GórnDworz* (1:1); ~ -e (1), -(e) (5). subst nieznajomé (12); -é (2), -(e) (10). ◇ I m nieznajom(e)mi (2). ◇ L nieznajomych (1).

Sł stp, Cn notuje, *Linde* XVII (z Cn) – XVIII w.

1. Taki, którego nigdy wcześniej nie widziano, o którym nigdy wcześniej nie słyszano, o którym nie wiadomo nic albo wiadomo niewiele; nie należący do danej wspólnoty; *ignotus* *Vulg*, *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *incognitus* *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *obscurus* *Calag*, *Cn*; *ignorabilis*, *incompertus* *Calep*, *Cn*; *extraneus* *PolAnt*; *ignobilis* *Calag*; *ignoratus*, *inexploratus*, *nescius* *Cn* (168) : yakom ya nychowal Czlowyeka nyesnayomego szczudzey szyemye (w) wszwoyem domu y naszwem Chlebe *ZapWar* 1508 nr 2053; *BierEz* R3; Wiara iest nieznaiomey rzeczy iftność. *BielŻyw* 136; *MiechGlab* \*2; *RejPs* 26; zelyaza plufzne Puchalye wfolaczu podkradl, kthorich cząłzcz chlopu nychayomemv za 41/2 grofcha przedall. *LibMal* 1551/161, 1546/111; *SeklKat* A3; A iż nieznaioimi narodowie á cudzozyemcy mieli być wdzyęcnyim kołciołem iego *LubPs* D4v; áby w. W. moy miłofciwy Pan/ ten máluczki znák mey ku łobie powolności odemnie służebniká fwoiego nieznaioimego raczył wdzięcznie á kálkawie przyiąć. *GroicPorz* B2, B2, p2v, p3; Dla tego ogniſty słup goraiący/ przewodnikiem mieli nieznaioimey drogi *Leop Sap* 18/3, *Ez* 3/5, 6; *RejZwierz* 20v; *BibRadz Eccli* 8/21; Przyfzli do niego [Piasta] dwa mężowie nieznaioimi gośćmi *BielKron* 342v; iáko Alberykus Wefpucyus Hiłzpan/ żeglował do nieznaioimych Krain. *BielKron* 444v, 7, 28, 53, 133v, 198v (13); *OrzQuin* B2, E3v, E4; *SarnUzn* D3; *RejAp* 28; *GórnDworz* Kv, S5; Gwido gdyż do oyczyzny przyzedł/ był nieznaioimy. Takieź fyn Boży gdyż wftąpił w niebo/ iego rodzicy y przyiaćiele/ to iest Aniołowie iákowy był/ owfzeyki niewiedzieli. *HistRzym* 84, 124; Iáko teź to y w on čás obiecował [Bóg] onemu Iákobowi/ gdy mu rofkázował wyniść z zyemie fwoiey á iść w ziemię nieznaioimą *RejPos* 50; iáko Azyás nieznaioimą żonę Ieroboámowę/ poznał *BiałKat* 158v; *RejZwierc* [207], 256, 256v; *BielSpr* 49; *WujJud* 46, 131; *WujJudConf* 182; *BudBib* B3, I 59d marg; Bo ktorzi wedle zwyczaiu ná to [składanie przysięgi] bywaią przyzywáni/ czáfem bywaią nieznaioimi [ignoti solent esse]/ náięci w wielu rzeczach łzpetnych podeyrzeni *ModrzBaz* 86, 135; *Oczko* 25v; *Calag* 521b, 522a; *KochPs* 162, 209 [2 r.]; *SkarŻyw* 283 [2 r.], 507, 516; Nieznaioimy wróg iákiś miéfza ludzkie rzeczy *KochTr* 11; *KochPam* 87; *Calep* [502]b [2 r.], 521a, b; *GórnTroas* 64; *WujNT* 614 [2 r.], 696; żeby poddani Królestwá náłzého dla niedofátku prawá nawyszého do ziem poſtronnych przez mieyfca nieznaioimé

z wielkimi nieprześlędnosciami y szkodami/ y nakłady/ dla sprawiedliwości otrzymania biegąc niemuśli. *SarnStat* 952; *PowodPr* 54; Niech będzie wbrany Właśnie po cudzoziemku: niechay będzie twarzy Nieznaiomey, ktoraby do náleznych podobna Nie była *CiekPotr* 59, 6; *KlonWor* 26.

*nieznajomy u kogo* (1): vczyini mu [dworzaninowi] pan iaki kus/ á znak niełáfki. Co bacząc drudzy/ zwłafzczá iz v wšytkich będzie nieznaiomy/ hneth káždy pátrząc ná páná/ á stofuiąc fie ku iego woley/ lekcze go sobie pocźnie ważyć *GórnDworz* M5v.

*nieznajomy komu, czemu* (43): *SeklKat* A3; thamze vkradla plafzcz czarny fukyenny kthori przedala nyewyeflczie yedney sfoby nyeznayomey za polgrzywny *LibMal* 1551/162, 1551/161, 1553/ 179; *MurzOrt* B; *BibRadz Zach* 7/14; Nálezego czáfu Medya żadnego przyftępu do fiebie nie ma/ przetho nam ieft nieznaioma. *BielKron* 268; *GrzegRóżn* G4, I4, N4; Amomum genus fruticis, Ex Hiericho Drzewo/ álbo Ziele nam nie znáyome. *Mącz* 7d, [267]b, 419d, 420c, 422c, [460]a, 507a; o dziewictwo droga perło/ polpolitym nieznaioma [!] *SkarŻyw* 393, 202; *CzechEp* 104, 274; *Paprup* C2; *Phil* K; *WujNT Gal* 1/22; *SarnStat* 286; nie godzi fię nam z obcá religią y przodkom nálezym nieznaiomá bráć *PowodPr* 39. Cf »nikomu nieznajomy«, »światu nieznajomy«, »żadnemu nieznajomy«, »Pismu Św. nieznajomy«.

*nieznajomy między kim* (1): Gdzie w małej liczbie będąc/ y nieznácznemi/ Przychodnie nieznaiomi między obcemi [...] Przedsię zázwdy bywáli w pánłkiéy obronie *KochPs* 157.

*nieznajomy w czym* (1): Coż wždy ieft ták pilnego/ w czymech tu wezwany/ Ktemu w wielką ochotą/ pięknie przywitány. Zwłafzczá ták nieznaiomy/ we wšelkiey załudze *PaxLiz* D4.

*nieznajomy gdzie* (1): Między brácią napodleyfzy Y naniedořtátecznieyfzy/ Będzie zázwdy żył ná świecie/ Nieznaiomy w fwym powiećie. *KochMRot* A4v.

*W połączeniach szeregowych* (3): *Mącz* 250b; A zwłafzczá iz ięzyk Láćinłki nie ieft nowy/ áni obcy/ áni nieznaiomy: ále wšytkim narodom Chrześćijánłkim zwyczáyny y wiadomy. *WujNT* 616, 565.

*W przeciwstawieniach*: »nieznajomy ... znajomy (6), wiadomy, widomy« (8): *KromRozm III* B8; lecz rzeczy widome/ Są wždy nie ták zákryte/ iáko nieznaiome. *RejWiz* 117; *Leop* 2. *Cor* 6/8; Abowie<sup>m</sup> znak muśi być zázwe znaiomfzy/ niźli tá rzecz ktorą známionuie/ á ktorą przezeń poznác chcemy: przez nieznaiomy nic nie poznamy. *WujJud* 131; *KochMarsz* 155; *WujNT* 615, 616, 2. *Cor* 6/8.

*Wyrażenia*: »bog nieznajomy« = *ignotus Deus Vulg* [szyk 12:3] (15): *BielŻyw* 25 [2 r.]; Abowiem przechodząc fie y oględując obrázy wálfe/ nálaźem y ołtarz ná kthorym nápiřano było: Nieznaiomemu Bogu [*ignoto Deo*]. Co wy tedy nieznaiąc chwalićie/ tho ia [*Paweł*] wam oznáymuię. *Leop Act* 17/23; *BielKron* 319v; *GrzegRóżn* C2, E3v, F4v, G4, I4, N4; *CzechEp* 231, 274, 275, 287; *WujNT Act* 17/23.

»nikomu nieznajomy« (5): A Anektánábus mieřkał w Macedoniei nikomu nieznaiomy [*incognitus*]. *HistAl* A2v; *GroicPorz* y3v; *BielKron* 144v, 338v, 434.

»personą nieznajomy« (1): Ia aczkolwiek perfoną niefnaiony W.M. [...] v myřł<i>lem ty male kxiązki [...] W.M. przipyřac y offiarowác *SeklKat* A3.

»światu nieznajomy« [szyk 4:2] (6): iáko Petrus Alonfus nálaźł nowe Kráiny świátu nieznaiome. *BielKron* 443v, 436v, 444, 445, 449, 452v.

»nieznajomy z twarzy, w twarz nieznajomy« (1:1): *KochMarsz* 155; á byłem nieznáiomym z twarzy [ignotus facie] kościołom Zydowłkim ktore były w Chriftušie: ále tylko włyżeli byli/ Iż ten ktory prześládował nas niekiedy/ teraz opowieda wiárę/ którą przedtym borzył *WujNT Gal* 1/22.

»żadnemu nieznajomy« (1): Co fie też tknie imienia táimnego á żadnemu nie znáiomego *CzechRozm* 48v.

*Szeregi*: »cudzy a niezajomy« (1): Wiedz miły Abráámie/ iż potomstwu twoie czałow łwych muśi wniść do zyemie cudzey/ á do zyemie nieznáiomey *RejPos* [279]v.

»nieznajomy ani (i) (nie)słychany« (2): Indyany/ nową Hiszpánią/ Bráfiliany/ y inne pierwey nieznáioime áni łycháne narody/ y krolestwá ná włchod łłóncá y ná zachod niezliczone przywieść do wiáry S. y Rzymłkiego Piotrá sieći y łodzi/ ráczył. *SkarJedn* 166; *WujJud* 262.

»nowy (a. nowotny) a (albo) nieznajomy« (4): W ięzyku polłkim/ kto chce wyrazić ten dźwięk ktory w wymáwianiu łłów łłyszemy/ ty litery abo figury muśi znać/ ieśliże niechce nowych a polákum nieznaiomych wymyślać *MurzOrt* B; Boć niebyła ták niemożna włłechmocna ręká twoiá/ [...] wpuśćć ná nie mnołstwo Niedzwiedziow/ ábo łmiáłe Lwy/ ábo nowe iákie á nieznáioime gniewu pełne bełtye [*novi generis ira plenas ignotas bestias*] *Leop Sap* 11/19; *BielSpr* 27v, 36v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obcy a (abo, i (też)) nieznajomy« (5): A dołthoieńtwa wálze obcy iteż nieznaioimi ludzye zówždy pofiádać będą. *RejPos* [290]; *RejZwierc* 41v; *WujNT* 615 [2 r.]; *PowodPr* 39. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(ani) tajemny, abo (ani) nieznajomy« (2): Kościoł Chriftułow nigdy nie był áni będzie táiemny áni nieznáioimy. *WujNT* 563 *marg*, *Zzzzz2v*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»nieznajomy ani zwyczajny« (1): Wnośi tu X.K. tákowá łwoiá powieśćią nie tylko łłowá nigdy piłmu ś. nieznáioime/ áni zwyczajne/ y owłzem przeciw náuce Apofłtolłkiej *CzechEp* 140.

*W przen* (5) :

*Zwrot*: »Pismu Św. (a. słowu Bożemu) nieznajomy« = *taki, którego nie ma w Piśmie Świętym* (5): ważyli łię náwymyślać wiele łłówek/ imion/ názwylk y tákich y owákich terminow/ piłmu ś. nigdy nieznáiomych. Którymi potym/ rzecz tę wymyśloną/ y łłowu Bożemu nieznáioimá/ opifáli. *CzechEp* 232, 140 [2 r.], 145.

**a.** *W funkcji rzeczownika* (11) : Patrz iestli to niebył wielki kłopot ij łmutek matuchnie ij Iozefowi/ iijż w tuzdżé łtrony miedzy nieznaioime iijdz mieli. *OpecŻyw* 28; *SienLek* 53v; *SkarŻyw* 487; *KochFr* 16, 67; CNotę y w nieprzyacielu/ y w nieznáiomych miłuiemy. *KochCn* B3; *KlonWor* 19.

*nieznajomy u kogo* (1): Stałem łię iáko obcy [*alienus*] v bráćiey moiey/ á iáko nieznáioimy v łynow [*extraneus filius*] mátki moiey. *BibRadz Ps* 68/9.

*Szeregi*: »daleki, nieznajomy« (1): Dalekie/ nieznáioime táz záłóść łtrzełktáá/ Płákałby nieprzyaciel: áleś go nie miáła. *SzarzRyt* D.

»obcy i (a) nieznajomy« = *alienus extraneus PolAnt* (2): *BibRadz Ps* 68/9; prágnąc ná rzeczy duchowne pokoiu wiefłze<sup>80</sup>/ próśił łię áby był gdzie miedzy obce y nieznáioime pośłan. *SkarŻyw* 542.

»znajomy i nieznajomy« (1): Cierpiał [*Chrystus*] [...] od przednieyłzych ludzi/ y pośpolłtwa/ od znáiomych y nieznáiomych/ á nákoniec od łwych włálnych vcźniow. *LatHar* 679.

**2.** *Nie mający powszechnego szacunku i uznania, niskiego stanu; ignobilis Mącz (2) : Ignobilis, Nieznáyomy/ Niesławny/ Chłopowic/ gbur. Mącz 248d, 161b.*

*Synonimy: 1. niepili, niesłychany, nieświadomy, niewiadomy, niewidziany, niewiedziany, niewywiedziany, obcy; 2. niesławny, niezachowały, niezacny, nieznacny, podły.*

*Cf* **NIEZNAKOMITY, NIEZNAMY, NIEZNANY, ZNAJOMY**

JB